

***Tantae molis erat seminarium condere philologicum Labacensem* – Začetki Oddelka za klasično filologijo na ljubljanski univerzi**

Matej Hriberšek

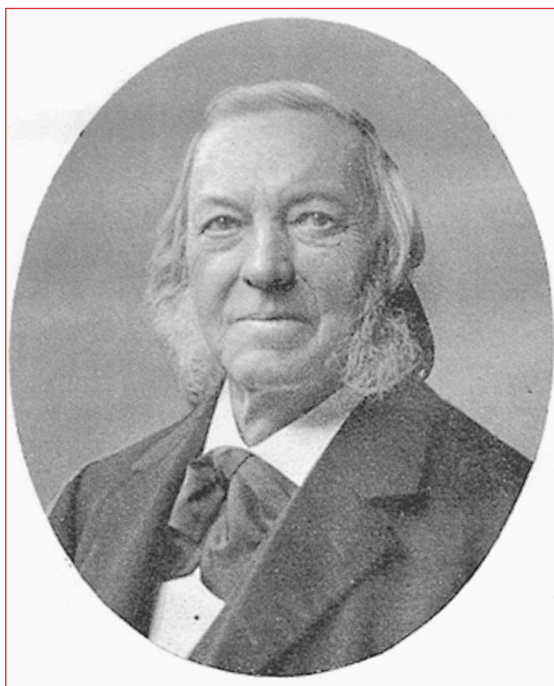
Uvod

Oddelek za klasično filologijo sicer spada med ustanovne oddelke Filozofske fakultete (in s tem tudi univerze), vendar pa se je že od samega začetka soočal z najbolj nehvaležno težavo: s pomanjkanjem ustrezno profiliranega (tj. habilitiranega) domačega kadra. To je bil glavni vzrok, da je oddelek v prvih desetih letih svojega obstoja tako kadrovsko kot strokovno precej stagniral. Namen prispevka je v osnovnih točkah z nekaterimi dejstvi iz predzgodovine ustanavljanja univerze in same ustanovitve pokazati, če parafraziram Vergilija, *quantae molis erat seminarium condere philologicum*, tj. s kakšnimi težavami in ovirami je bilo povezano ustanavljanje samega oddelka za klasično filologijo in organiziranje študija na njem. Predstavljeni so nekateri ključni dogodki in dokumenti, povezani z njegovimi začetki, pa tudi najpomembnejši posamezniki, ki so postali pionirji študija klasične filologije in znanstvenega dela na tem področju.

Splošne razmere

V 19. in v prvi polovici 20. stoletja ni bilo evropske univerze, ki ne bi v naboru ponujenih študijskih smeri omogočala tudi študija klasične filologije. Enako je

veljalo tudi za univerze, ki so nastajale na območju avstrijske monarhije ali pa so v tem obdobju doživljale svojo temeljito prenovu, celo za najpomembnejšo, dunajsko univerzo. Ko je prišlo leta 1849 do temeljite reforme avstrijskega srednjega in visokega šolstva, je bil oddelek za klasično filologijo eden od osrednjih oddelkov, ki so doživeli tudi najbolj temeljito prenovu, kajti njegovo vodenje je prevzel Hermann Bonitz, ki je bil ena od osrednjih osebnosti šolske reforme in njeno glavno gonilo. Bonitz je oddelek spremenil v osrednjo izobraževalno ustanovo, ki je šolala in usposabljala v duhu reforme izobražene profesorske kadre, in ti so pridobljeno znanje s pridom uporabljali pri svojem učiteljskem delu; obenem pa je Bonitz, sicer po rodu Prus, s svojimi sodelavci izobrazil tudi prve generacije avstrijskih klasičnih filologov, ki so postopoma prevzemali tudi vajeti filološke stroke in ji dali mednarodno veljavo.

Slika 1: Hermann Bonitz

Kaj pa l. 1919 ob ustanovitvi ljubljanske univerze? Je bila ustanovitev oddelka za klasično filologijo na filozofski fakulteti nekaj samoumevnega ali ne? Glede

na to, da je bil oddelek že od samega začetka predviden kot eden od ustanovnih oddelkov, lahko temu pritrdimo. A drugače kot klasična filologija v Avstriji sedemdeset let pred tem, ki je bila ena osrednjih strok in ji je bilo posvečeno veliko pozornosti, so bili začetki oddelka za klasično filologijo ob ustanavljanju ljubljanske univerze povezani s številnimi težavami in nedorečenostmi.

Ustanovitev oddelka za klasično filologijo na ljubljanski univerzi in ustanovitev oddelka za klasično filologijo na Filozofski fakulteti dunajske univerze l. 1849 (Kirchshoper, 1948; Römer, 2003) povezuje eno skupno dejstvo. Morda zveni nenavadno, če rečemo »ustanovitev oddelka za klasično filologijo na dunajski univerzi«, če pomislimo, da sta imela oba klasična jezika na dunajski univerzi kontinuiteto poučevanja že od ustanovitve leta 1365 (Kink, 1854; von Aschbach, 1865; Lhotsky, 1965; Uiblein, 1995). To drži, vendar je bilo pred letom 1849 stanje tedanjega oddelka tako uborno, da mu komaj lahko rečemo oddelek, saj je imel le enega predavatelja in enega lektorja (Taschenbuch, 1828); oddelek v sodobnem smislu besede je nastal šele ob reformi l. 1849 (Römer, 2003, 67–70). Tvorci šolske reforme in šolske politike v Avstriji (Frankfurter, 1893) so se zavedali, da med domačimi strokovnjaki nimajo ustreznih kadrov, ki bi lahko reformo izpeljali, zato so povabili Bonitza, ki je izkušnje iz rodne Prusije prenesel v Avstrijo in ob pomoči domačih strokovnjakov izpeljal temeljito prenovo šolstva (Ficker, 1873; Engelbrecht, 1986, 147–192 in 221–250). Ni naključje, da je bil na klasični filologiji velik poudarek, kajti celotna reforma avstrijskega šolstva je izhajala iz neohumanistične ideje o nenadomestljivi izobraževalni in vzgojni vrednosti obeh klasičnih jezikov in njunih kultur in za njuno kakovostno poučevanje je bilo treba imeti kakovostne učne kadre. Zato je Bonitz poskrbel najprej za ustanovitev oddelka z vso ustrezno infrastrukturo; ker domačih kadrov ni bilo na voljo, je pritegnil nekaj najozžjih sodelavcev iz Nemčije. In tu je skupna točka med dunajsko in ljubljansko filologijo: da na njunih začetkih stojijo tujci oz. tuji predavatelji.

Potegniti je mogoče še eno paralelno primerjavo med filologijo v Avstriji in filologijo na novoustanovljeni ljubljanski univerzi: to je bil splošen odnos do klasično-humanističnega šolstva in do obeh klasičnih jezikov. Odnos do klasične izobrazbe je skozi čas doživljal vzpone in padce; ko se je ustanavljala ljubljanska univerza, je imel pouk klasičnih jezikov že skoraj sedemdesetletno tradicijo poučevanja po načelih, ki so bila vzpostavljena v avstrijskem izobraževalnem sistemu. A v tem času se je oblikovala tudi močna opozicija proti klasični izobrazbi, kar

je bilo razumljivo, kajti oba klasična jezika sta bila zaradi svojega monopolnega položaja v predmetniku srednjih šol deležna vse večjega nasprotovanja, ki se je v zadnjih desetletjih skupne avstrijske države močno stopnjevalo, ko so kritike na njun račun in zahteve po zmanjšanju njima namenjenega deleža ur ali celo ukinitvi postajale vse glasnejše. Takšen položaj se je nadaljeval tudi v novonastali državi; tudi v kraljevini SHS in pozneje Jugoslaviji so bila vseskozi prisotna trenja med zagovorniki klasično-humanistične izobrazbe in njenimi nasprotniki, ki so zahtevali zmanjševanje ur, namenjenih pouku klasičnih jezikov, in njuno nadomeščanje s poukom modernih jezikov in drugimi predmeti. Vrh tega pa je bil šolski sistem nove države (še) nepoenoten, saj so imeli različni deli nove države prej različne sisteme pouka, ki klasične tradicije niso imeli ali pa vsaj ne v tako izraziti obliki, kot sta jo imeli na primer Slovenija in Hrvaška, in jih je bilo treba po novem združiti ter jim dati kolikor toliko enovito obliko (Hriberšek, 2005, 224–275).

Pred 1919

Leta 1901, ko se slovensko univerzitetno vprašanje ni premaknilo z mrtve točke, je ljubljanski župan Ivan Hribar 30. decembra v deželnem zboru predlagal ustanovitev vseučiliškega komiteja, vendar to zaradi strankarskih trenj ni uspelo. Zato je Hribar pobudo prenesel v ljubljanski občinski svet in ta je izvolil poseben Vseučiliški odsek, ki so se mu pridružili predstavniki Slovenske matice, društva Pravniki in Društva slovenskih profesorjev in študentov. Ena od nalog odseka je bilo evidentirati mlade (sicer zlasti pravnike), ki bi se bili spodobni pripravljati za akademski poklic, in jim s posredovanjem pri ministrstvu priskrbeti državne štipendije za bivanje na tujih univerzah. Med devetimi prejemniki štipendije je bil tudi klasični filolog Josip Tominšek, tedaj že doktor, ki je preživel eno leto v Berlinu (Benedetič, 1999, 113–115; Hribar, 1932, 93). Sedmerica med temi so postali nosilci svojih strok ob ustanovitvi ljubljanske univerze; Tominška ni bilo med njimi.

Tominšek pa ni bil edini potencialni kandidat, ki bi bil l. 1919 možna izbira za nosilca katedre za filologijo, kajti do leta 1918 je na dunajski in graški univerzi s področja klasične filologije doktoriralo 22 slovenskih doktorjev.¹

1 V seznam so vključeni tisti, ki so v vpisni dokumentaciji kot svoj materni jezik navedli slovenščino, ne pa tudi tisti, ki so sicer izhajali s slovenskega narodnostnega ozemlja, a so kot materni jezik navedli nemščino.

Na dunajski univerzi so do l. 1918 promovirali devet slovenskih doktorjev klasične filologije, in sicer: Fran Detela je bil promoviran 14. julija 1877² (disertacija *De Demi persona in Aristophanis Equitibus*; ohranjena³); Josip Pipenbacher 17. julija 1895⁴ (disertacija *De Xenophontis, qui de re publica Lacedaemoniorum inscribitur, libello capita duo* (Περὶ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων πολιτείας; neohranjena); Franc Prosenč 16. julija 1896⁵ (disertacija *Quonammodo tragici Graeci Herculis mythum tractaverint*; neohranjena); Franc Lastavec 9. julija 1900⁶ (disertacija *De verborum cum praepositionibus compositorum apud Vergilium cum dativo structura*; ohranjena⁷); Anton Dolar 2. julija 1901⁸ (disertacija *De accusativi usu Terentiano*; ohranjena⁹); Janez Gnidovec 19. julija 1904¹⁰ (disertacija *De Hippiia maiore Platoni attribuendo*; ohranjena¹¹); Anton Derganc 20. decembra 1907¹² (disertacija *In Dionis Chrysostomi orationes XII, XIII, VII, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXVI observationes criticae*; neohranjena); Franc Jerè 18. februarja 1912¹³ (disertacija *Quibus ex fontibus Plato doctrinam suam, quae est de immortalitate animi eiusque post mortem sorte desumpserit*; neohranjena); Janez Samsa 21. decembra 1912¹⁴ (disertacija *De Martyrio Pionii*; neohranjena). Nobeden od naštetih ni bil predviden za prevzem katere od stolic za klasično filologijo. Trije med njimi niso mogli biti kandidati; to so bili trije teologi, duhovniki, ki so prišli študirat na Dunaj na pobudo tedanjega ljubljanskega škofa Jegliča za potrebe novonastale škofijske klasične gimnazije v Šentvidu nad Ljubljano: Janez Gnidovec, Franc Jerè in Janez Samsa. Med ostalimi se je Fran Detela (1850–1926) posvečal učiteljskemu poklicu in pisateljevanju in se po odhodu v pokoj ni več ukvarjal s filologijo. Josip Pipenbacher (1869–1949) se je po doktoratu povsem posvetil

2 UAW, Rigorosenprotokoll PN 69.

3 UBW, sig. D-13010.

4 UAW, Rigorosenprotokoll PN 913.

5 UAW, Rigorosenprotokoll PN 932a.

6 UAW, Rigorosenprotokoll PN 1245.

7 UBW, sig. D-13308.

8 UAW, Rigorosenprotokoll PN 1340.

9 UBW, D-13364.

10 UAW, Rigorosenprotokoll PN 1568.

11 UBW, D-13592.

12 UAW, Rigorosenprotokoll PN 2249.

13 UAW, Rigorosenprotokoll PN 2968.

14 UAW, Rigorosenprotokoll PN 3280.

učiteljevanju, pisanju učbenikov, sokolstvu in šolski politiki, njegova znanstvena dejavnost pa je skorajda povsem ugasnila; deloval je kot srednješolski učitelj, ki pa je bil vendarle povezan tudi z novoustanovljenim oddelkom za klasično filologijo na ljubljanski univerzi, saj je med letoma 1920 in 1939 tu poučeval kot honorarni učitelj; imel je proseminarske slovnicihne, stilistične in metrične vaje ter tečaje latinščine. Franc Prosenec (1869–po 1915) je pozneje deloval kot učitelj na Moravskem, najprej v Ostravi (nem. Ostrau), nato v Hranicah na Moravskem (nem. Weißkirschen) in končno v Brnu, po letu 1915 pa se za njim izgubi sled; kraj(i) delovanja, datum smrti in drugi njegovi osebni podatki zaenkrat ostajajo neznanka. Neznanka zaenkrat ostaja tudi delovanje Franca Lastavca (1860–1942), ki je svoj študij za 15 let prekinil in deloval kot domači učitelj na Češkem, sicer pa profesorskega izpita ni opravljal. Anton Dolar (1875–1953) se je po študiju povsem posvetil učiteljskemu poklicu, delu na področju kulture in publiciranju. Nekaj znanstvenih ambicij je kazal Anton Derganc (1882–1910), ki je po promociji tri leta učil na nekaterih dunajskih gimnazijah, a mu je njihovo morebitno uresničevanje preprečila prezgodnja smrt (Hriberšek, 2019).

Na univerzi v Gradcu je do l. 1918 doktoriralo 13 slovenskih filologov. Jakob Purgaj je bil promoviran 26. oktobra 1876¹⁵ (disertacija *Die Reihenfolge der olyntischen Reden des Demosthenes*; neohranjena); Ivan Tertnik 16. maja 1890¹⁶ (disertacija *Seneca tragicus num in pangendis versibus asclepiadeis accuratissime Senecam secutum esse recte dicatur*; ohranjena¹⁷); Josip Šorn 3. junija 1893¹⁸ (disertacija *Der Sprachgebrauch des Historikers Eutropius*; neohranjena); Valentin Korun 23. marca 1896¹⁹ (disertacija *De Epistula Saphhus ad Phaonem*; neohranjena); Josip Tominšek 11. januarja 1898²⁰ (disertacija *Studien zur Batrahomyomachie*; ohranjena²¹); Ivan Arnejc 29. januarja 1904²² (disertacija *Mimnermos Fragmente*; neohranjena); Karel Verstovšek 23. aprila 1904²³ (disertacija *Quellenstudien über die in Plutarchs Schrift 'De genio Socratis'*

15 UAG Rigorosenakten 205, Jakob Purgaj.

16 UAG, Rigorosenakten 344, Johann Tertnik.

17 UBG, Hauptbibliothek SOSA, handschriftl. Dissertationen II 250068; II 250121.

18 UAG, Rigorosenakten 374, Josef Šorn.

19 UAG, Rigorosenakten 393, Valentin Korun.

20 UAG, Rigorosenakten 400, Josef Tominšek.

21 UBG, Hauptbibliothek SOSA, handschriftl. Dissertationen II 250154.

22 UAG, Rigorosenakten 487, Hans Arnejc.

23 UAG, Rigorosenakten 499, Karl Verstovšek.

und in den Dissert. des Maximus Tyrius τὸ δαιμόνιον Σωκράτους und ἔτι περὶ Σωκράτους δαιμονίου vorhanden Ansicht über das Dämonium des Sokrates und Dämonen überhaupt; ohranjena²⁴); Heinrich Lončar 14. julija 1905²⁵ (disertacija *De Lygdami carminibus*; ohranjena²⁶); Franc Mišič 6. maja 1908²⁷ (disertacija *Catulliana*; neohranjena); Edvard Dolinšek 20. junija 1908²⁸ (disertacija *Der erste Mimiambus des Herondas*; neohranjena); Franc Rostaher 30. oktobra 1909²⁹ (disertacija *Der latente Sprachschatz Hesiods*; ohranjena³⁰); Josip Puntar (domnevno) 28. junija 1918³¹ (disertacija *Über den begrifflichen Unterschied der δικαιοσύνη und σοφροσύνη in Platos Republik*; neohranjena); Mihael Pinter 22. decembra 1915³² (disertacija *Die Betonung griechischer Fremdwörter im lateinischen Hexameter*; ohranjena³³). Večina so po študiju delovali kot učitelji. Posebej velja omeniti: Ivana Tertnika, ki je doktorat oddal dvakrat, prvič l. 1883 (160 strani) in drugič l. 1889 (360 strani);³⁴ Josipa Šorna, ki se je drugače kot večina slovenskih doktorjev filologije intenzivno znanstveno udeleževal na področju klasične filologije in je bil eden redkih, ki so s svojim strokovnim delom (ukvarjal se je predvsem z manj obravnavanimi poznejšimi latinskimi pisci /Perzij, Ampelij, Justin/) vzbudili tudi mednarodno pozornost (Gantar 1971; Tomišek 1911-1912; Šedivy 1972); Josipa Puntarja, ki se je uveljavil kot literarni teoretik, kritik in prešernoslovec (najbolj odmevno delo je bilo *Zlate črke na posodi Gazel ali problem apolinične lepote v Prešernovi umetnosti*) (Puntar, 1912 in 1921).

Med vsemi naštetimi sta bila samo dva, ki sta resneje razmišljala o akademski karieri.

Prvi je bil že omenjeni Josip Tomišek (Orel, 1982; Hriberšek, 2010),³⁵ ki se je rodil 4. marca 1872 v Slatini (Grič) pri Gornjem Gradu na Štajerskem. Po

24 UBG, Hauptbibliothek SOSA, handschriftl. Dissertationen II 250231.

25 UAG, Rigorosenakten 544, Heinrich Lončar.

26 UBG, Hauptbibliothek SOSA, handschriftl. Dissertationen II 250263.

27 UAG, Rigorosenakten 639, Franz Mischitz.

28 UAG, Rigorosenakten 650, Eduard Dolinšek.

29 UAG, Rigorosenakten 693, Franz Rostacher.

30 UBG, Hauptbibliothek SOSA, handschriftl. Dissertationen II 250364.

31 UAG, Rigorosenakten 862, Josef Puntar.

32 UAG, Rigorosenakten 945, Michael Pinter.

33 UBG, Hauptbibliothek SOSA, handschriftl. Dissertationen II 250523.

34 UBG, Hauptbibliothek SOSA, handschriftl. Dissertationen II 250068; II 250121.

35 UAG, Rigorosenakten 400, Josef Tomišek; UAG, Doktoratsakten, Josef Tomišek, Curriculum vitae.

maturi na celjski gimnaziji (1884–1892) je med letoma 1892 in 1896 na Filozofski fakulteti Univerze Karla in Franca v Gradcu študiral klasično filologijo, slavistiko, arheologijo, primerjalno jezikoslovje in pedagogiko, obiskoval pa je tudi dvoletni tečaj za telovadne učitelje. Tu je študiral osem semestrov, od zimskega semestra 1892/93 do letnega semestra 1896.³⁶ Leta 1895 je opravil izpit za pouk telovadbe in v letih 1896–1897 učiteljski izpit iz grščine, latinščine in slovenščine kot glavnih predmetov z nemškim in slovenskim učnim jezikom; vse obveznosti je opravil do 12. junija 1897. Leta 1898 je postal doktor modroslovja. Leta 1896 je začel učiti na gimnaziji v Kranju do l. 1903, ko je po zaslugi Vseučiliškega odseka ljubljanske občine odšel na študijsko izpopolnjevanje v Berlin, kjer se je študijsko izpopolnjeval na Inštitutu za starinoslovje (Institut für Altertumskunde), osrednji instituciji za to področje (Polec, 1929, 110); po vrnitvi je med 1904 in 1910 učil na I. državni gimnaziji v Ljubljani (obenem tudi na nemški gimnaziji in na dekliškem liceju), v šolskem letu 1910/11 je bil ravnatelj nemške gimnazije v Gorici, l. 1911 pa je postal ravnatelj gimnazije v Mariboru, kjer je delal do upokojitve 1932 (Orel, 1982, 120). Kot predstavnik srednješolskih profesorjev je bil član Deželnega šolskega sveta, član Profesorskega društva in nadzornik za telovadbo za slovenske in italijanske šole na Kranjskem, Primorskem, v Istri, Dalmaciji in na južnem Tirolskem (do 1923). Ivan Hribar v svojih spominih za l. 1910, ko je končeval svojo župansko funkcijo, Tomiška omenja kot še vedno aktualnega in zagotovljenega kandidata za univerzitetnega učitelja klasične filologije (Hribar, 1932, 93); a ko se je znova hotel posvetiti pripravam na visokošolsko kariero, so ga pregovorili, da je odšel v Gorico za ravnatelja in nato leto pozneje v Maribor. Zanimiv je tudi podatek, ki ga je Tomišek sam zapisal v pripravi na svojo biografijo, kjer glede prevzema ravnateljskega mesta v Mariboru navaja: »Da sem mogel tu stati slovenstvu in prosveti na braniku, sem odklonil vseučiliško docenturo v Gradcu.«³⁷ Tomišek bi bil dober kandidat, saj je bil vsestransko dejaven in zelo plodovit pisec; dela s področja filologije v njegovi obsežni bibliografiji, ki šteje več kot 860 enot, predstavljajo razmeroma majhen delež, a so pomembna ne le za zgodovino filološke stroke, ampak tudi za zgodovino šolstva na Slovenskem, vključujejo pa učbenike, filološke razprave, razprave o metodiki in didaktiki pouka klasičnih jezikov ter recenzije in prikaze

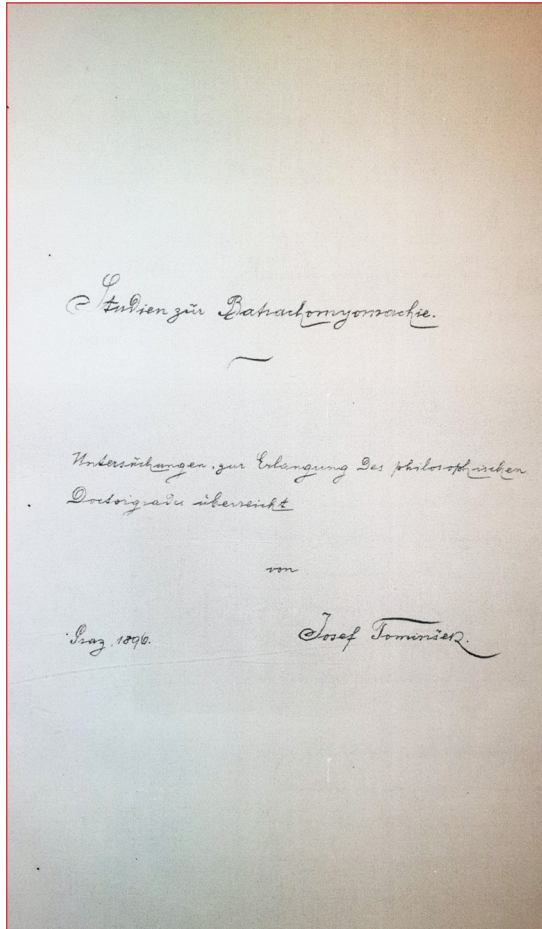
36 UAG, Philosophische Fakultät, Nationale, Josef Tomišek, WS 1892/93–SS 1896.

37 Tomišek, Zapuščina, Curriculum vitae.

(Hriberšek, 2010). Bil je zelo razgledan strokovnjak, ki je imel temeljit pregled nad strokovno literaturo; v svojih znanstvenih in strokovnih prispevkih se je večinoma opiral na dognanja drugih, medtem ko je na področju didaktike in metodike njegov izvirni prispevek znatno večji. Kot filolog in učitelj zelo aktivno deloval od konca študija l. 1896 do približno l. 1923; pozneje se s filologijo večinoma ni več ukvarjal. Po letu 1911 se je povsem posvetil profesorskemu poklicu ter prosvetnemu, kulturnemu, narodnobudilnemu in organizacijskemu delu, medtem ko je njegova znanstvena dejavnost zaradi preobremenjenosti zastala. Morda je tudi to vplivalo, da ni bil med kandidati za mesto univerzitetnega učitelja, najbolj pa verjetno dejstvo, da ni imel habilitacije in tudi med deli njegovega sicer impresivnega opusa pogrešamo prave znanstvene prispevke. Če bi sprejel ponujeno docenturo v Gradcu, bi se nedvomno več znanstveno uveljavljal in bi s habilitacijo tudi imel izpolnjene pogoje, da postane prvi nosilec filološke katedre na ljubljanski univerzi. Umrli je 22. marca 1954 v Ljubljani, pokopan pa je v Celju.

Slika 2: Josip Tominšek

Slika 3: Naslovnica Tominškove disertacije (Gradec 1896)

Drugi je bil Ivan Arnejc, ki se je rodil 7. februarja 1876 v Zgodnjih Goričah na Koroškem (Gantar, 2013; Grafenauer, 2016; N. N., 1937).³⁸ Po maturi na gimnaziji v Beljaku je na Filozofski fakulteti Univerze Karla in Franca v Gradcu med letoma 1887 in 1895 študiral klasično filologijo, slavistiko in filozofijo;³⁹ dvakrat je moral študij zaradi pomanjkanja sredstev prekiniti, in sicer v zimskem semestru 1897/98 in od letnega semestra 1899 do vključno letnega semestra

38 UAG, Rigorosenakten 487, Hans Arneiz; UAG Doktoratsakten, Hans Arneiz.

39 UAG, Philosophische Fakultät, Nationale, Hans Arneiz, WS 1895/96–SS 1897, SS 1898–WS 1898/99, WS 1901/02.

1901.⁴⁰ Po študiju je najprej kot suplent poučeval na gimnaziji v Gradcu (1903–1904: istega leta je postal doktor modroslovja), nato v Celovcu (1904–1906) in v Leobnu (1906–1909). V obdobju 1907–1908 se je študijsko izpopolnjeval na univerzi v Berlinu, kjer je pripravljal svoje habilitacijsko delo. Novembra 1909 je v Gradcu opravil učiteljski izpit.⁴¹ Med letoma 1909 in 1914 je poučeval na gimnaziji v Mariboru, leta 1913 pa je bil na pobudo Karla Verstovška dodeljen prosvetnemu ministrstvu (Unterrichtsministerium) na Dunaju, kjer je skrbel za izdajanje slovenskih šolskih knjig in učil; tu je po propadu avstrijske monarhije decembra 1918 postal likvidacijski komisar. Ob ustanavljanju Univerze v Ljubljani so Arnejca omenjali kot prvega resnega kandidata, ki bi lahko prevzel katedro za grecistiko, a se je kandidaturi za učiteljsko mesto odpovedal. Razlog za to (čeprav brez imen in brez natančnejšega pojasnila) navaja Jan Šedivy v svojem orisu zgodovine mariborske klasične gimnazije in njenih profesorjev: »Pripravljal se je na univerzitetno kariero in je napisal habilitacijo. Bil pa je preveč kritičen do samega sebe in ni bil z njo zadovoljen ter mu je ta nezadovoljnost vzela pogum za nadaljnje delo v tem smislu. Habilitacijo je podaril nekemu prijatelju in čez nekaj časa se je z njo okoristila povsem tuja oseba« (Šedivy, 1972, 118). Po vojni je bil zaposlen v Kraljevi zalogi šolskih knjig in učil (1919–1924), nato je učil na III. državni realni gimnaziji v Ljubljani (1924–1928), od 1928 do 1936 pa na ljubljanski I. državni klasični gimnaziji. Poleg kulturnega in političnega udejstvovanja je bil po vrnitvi iz Berlina krajši čas dejaven tudi na področju klasične filologije. V izvestjih mariborske gimnazije je objavil dve jezikoslovni razpravi, o latinski besedi *tamen* in o indoevropskem aoristu (Arneiz, 1909; Arneiz, 1911), njegovo znanstveno najbolj dognano delo pa je razprava *Doneski k zgodovini grške elegije* (Arnejc, 1910), prvo znanstveno delo o grški liriki v slovenščini, ki pa ne med domačo ne med tujo strokovno javnostjo ni naletelo na kakršenkoli odziv (Gantar, 2013). Med letoma 1933 in 1936 je Arnejc kot honorarni predavatelj na oddelku za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani vodil proseminarske vaje, na katerih so obravnavali nekatere rimske pisce in imeli vaje iz latinske stilistike (prevajanje iz slovenščine v latinščino) (Seznam predavanj, 1933–1936). Umrli je po dolgotrajni hudi bolezni 15. oktobra 1936 v Ljubljani.

40 UAG, Doktoratsakten, Hans Arneiz, Curriculum vitae.

41 UAG, Lehramtsprüfungsakten, Hans Arneiz.

Slika 4: Ivan Arnejc

Slika 5: Josip Debevec

Od predstavljenih doktorjev filologije je na oddelku za klasično filologijo ljubljanske univerze kot zunanji sodelavec poučeval tudi dr. Jože (Josip) Debevec, ki je sicer doktoriral iz teologije in je v letih 1920–1921 imel na oddelku vaje iz grščine.

Vse dunajske in graške doktorje filologije povezuje skupno dejstvo, da nobeden od njih ni delal akademske kariere in nobeden ni bil nikoli habilitiran ne na dunajski univerzi in tudi na nobeni drugi univerzi v avstrijski monarhiji. Verjetno prav zato tudi nobeden ni bil izbran za predavatelja na katedri za klasično filologijo po ustanovitvi ljubljanske univerze l. 1919. Kar nekaj jih je kazalo nadarjenost za znanstveno delo in raziskovanje in so pripravili dobre disertacije, a so se pozneje povsem posvetili učiteljskemu poklicu. Edini, ki bi se morda odločil za visokošolsko kariero in ki je glede na oceno disertacije kazal izrazito nadarjenost za znanstveno raziskovanje, je bil Anton Derganc, ki pa je kmalu po končanem študiju tragično preminil. Za nobenega od omenjenih tudi ne bi mogli reči, da je izrazito vplival na razvoj slovenske filološke stroke kot take ali na razvoj univerzitetnega študija klasične filologije pri nas.

Leta 1919

Ob ustanavljanju ljubljanske univerze l. 1919 je bil oddelek za klasično filologijo eden tistih, ki še niso imeli na voljo ustreznega kadra, saj med slovenskimi filologi ni bilo nobenega habilitiranega visokošolskega učitelja, ki bi lahko prevzel predavanja.

Ko je 23. novembra 1918 Mihajlo Rostohar v posvetovalnico mestnega magistrata sklical zastopnike Slovenske matice, društva Pravniki, Društva slovenskih profesorjev, zdravnikov in tehnikov ter univerzitetnih profesorjev in je bil izdan poziv: »Vsi docenti filozofske stroke, ki so na kateri bivši avstrijski univerzi, naj se pokličejo na slovenske stolice na zagrebški univerzi«, med njimi ni bilo nobenega filologa (Polec, 1929, 185), zato tudi ni bilo nobenega med predvidenimi predavatelji in nosilci fakultetnih stolic (Polec, 1929, 142–145).

Subkomisija za filozofsko fakulteto je 26. novembra na seji razpravljala o seznamu kandidatov za predavatelje (razprava se je nadaljevala tudi na seji 17. decembra 1918). Kandidate so razdelili na a) tiste, ki so ali profesorji, docenti ali pa bi bili sposobni, da se takoj habilitirajo (ne za latinščino ne za grščino ni

bilo nikogar), in b) na tiste, ki bi se morali na kakem vseučilišču pripravljati, da bi se potem habilitirali. Med slednje sta bila za področje klasičnega jezikoslovja uvrščena: za grščino dr. Ivan Arnejc, tedaj profesor v Mariboru, za latinščino pa Josip Koletič, profesor na II. državni gimnaziji v Ljubljani.⁴² Latinščina je bila sicer že od samega začetka vključena tudi v študij teologije, saj je Organizacijski statut bogoslovne fakultete kot učni jezik na teološki fakulteti določal latinski in slovenski oziroma srbohrvatski jezik (Polec, 1929, 229).

Osnovni načrt za filozofsko fakulteto, ki je bil pripravljen 25. marca 1919, je za klasično filologijo predvidel seminar in znotraj njega dve stolici: ker noben slovenski filolog ni izpolnjeval osnovnega pogoja (univerzitetna habilitacija), sta bila za nosilca stolic predvidena dva tujca, in sicer za grščino »dr. Venig [?Wenig], priv. docent na vseučilišču v Pragi« in za latinščino »dr. Jiráni, priv. docent na vseučilišču v Pragi«, kot kandidati za suplenta, ki bi se lahko habilitiral, pa so omenjeni trije gimnazijski profesorji: Alojzij Virbnik, ki je poučeval na II. državni gimnaziji, Fran(c) Jerovšek, profesor na državni klasični gimnaziji v Mariboru, in Mihael Markič, profesor na državni gimnaziji v Novem mestu (Polec, 1929, 212).⁴³ Prav tako se filologija ni prištevala med nujne stroke. V tretji točki načrta pa izrecno piše: »Kakor se razvidi iz tablice, bi bilo skoro za vse predmete lahko dobiti že takoj dobre znanstvene in učne moči in sicer zopet skoro vse v okviru slovenskega in srbo-hrvaškega naroda. Jedino le za klasično filologijo, za obče slovstvo in splošno slovansko zgodovino so za sedaj v evidenci tujci, med njimi dva Čeha in jeden Rus. Od teh pa znata dva že slovenski, a jeden naupa se naučiti jezika že v jednom letu« (Polec, 1929, 210–221). Znotraj filozofske fakultete je bilo za financiranje seminarja za klasično filologijo predvidenih 30.000 kron.⁴⁴

Predavanja v zimskem semestru 1919/1920 na Filozofski fakulteti so se začela decembra 1919. Klasična filologija je bila ena od strok, za katere še ni bil zagotovljen kader, zato je bilo napovedano, da se bodo predavanja začela morda že tekom zimskega semestra, gotovo pa s poletnim semestrom. Slušatelji strok, ki še niso imele zagotovljenega kadra, so bili opozorjeni, da se lahko že inkskribirajo in poslušajo stranske predmete; klasičnim filologom je bilo predlagano, naj

42 SI AS 100/1/2/3/8 Seznam kandidatov za predavatelje na filozofski fakulteti.

43 SI AS 100/2/4/2 Osnovni načrt filozofske fakultete z imenikom stolic, seminarjev, institutov in učnih moči, 1919.03.25.

44 SI AS 100/2/4/3 Proračun filozofske fakultete za leto 1919, 1919.05.29.

osvojijo osnovne pojme na področju filološke znanstvene metode pri predavanjih iz drugih filologij, zlasti pri primerjalnem jezikoslovju, ter obiskujejo obilglatne kolegije iz filozofije, pedagogike in slovenskega jezika. V prvem semestru je bilo mogoče v celoti izvajati le predavanja iz splošne slovanske filologije, slovenskega jezika, novejšje slovanske literature in matematike. Ker pa je fakulteta hotela tudi drugim filologom omogočiti vsaj začetek študija, je fakultetni svet Filozofske fakultete organiziral supletorična predavanja (2–3 ure na teden), ki jih je zaupal Franu Ramovšu; ta je predaval primerjalno slovnico indoevropskih jezikov s posebnim ozirom na grščino, latinščino in germanščino (Zgodovina, 1929, 285–286; Dekleva, 1998, 107). V prvem študijskem letu sta delovala tudi latinski in grški proseminar (Dekleva, 1998, 108): grškega je 4 semestre (od zimskega semestra 1919/20 do letnega semestra 1921) vodil dr. Josip Debevec, tedaj profesor na I. državni gimnaziji v Ljubljani, za njim pa ga je prevzel Ivan Maselj, profesor na II. državni realni gimnaziji v Ljubljani, ki ga je vodil od zimskega semestra 1921/22 do zimskega semestra 1924/25. Latinski proseminar je od zimskega semestra 1919/20 do letnega semestra 1938/39 vodil dr. Josip Pipenbacher, direktor II. državne realne gimnazije v Ljubljani, ki je vsa leta imel tudi intenzivne tečaje latinščine za absolvente realk, ki niso imeli zadostnega znanja latinskega jezika (Seznam predavanj, 1919/20–1938/39).

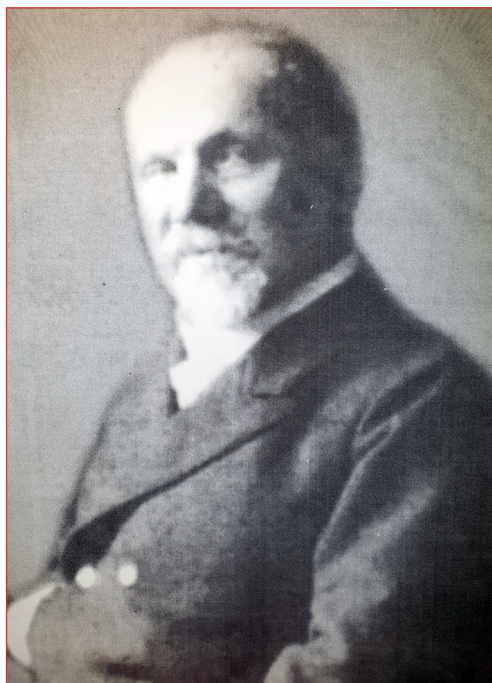
Na začetku letnega semestra 1920 so bile kadrovske težave urejene; med strokami, ki so dobile ustrezne učne moči, je bila tudi filologija (Polec, 1929, 286). Ker nobeden od slovenskih filologov ni imel habilitacije, je prvi dekan Filozofske fakultete Rajko Nahtigal za predavatelja klasičnih jezikov predlagal svojega znanca iz Gradca, Čeha Ivana Lunjaka (Smolej, 2019, 89; Dekleva, 1998, 110). Tedaj 73-letni Lunjak je imel za sabo že kar zavidljivo predavateljsko in znanstveno kariero. Rodil se je v kraju Dolánka na Češkem 12. decembra 1847 v pravoslavni družini. Klasično gimnazijo je obiskoval med letoma 1862 in 1869 v Jičínu na Češkem, nato je tri leta (1869–1872) študiral klasično filologijo na Karlovi univerzi v Pragi, potem pa je dve leti (1872–1874) poučeval kot suplent na gimnaziji v Jindrichovem Hradcu (Henrikovem Gradcu) na Češkem. V obdobju 1874–1876 se je s štipendijo ruske carske vlade izpopolnjeval na filološkem inštitutu v Leipzigu pri znamenitem filologu Friedrichu Wilhelmu Ritschlu, sicer svetovno priznanem strokovnjaku za Plavta, po vrnitvi pa je eno leto učil na sanktpeterburški V. gimnaziji (1877). Magisterij iz klasične filologije je dosegel

na Jurjevski (Dorpatški) univerzi (zdaj Tartu), l. 1882 je postal docent na univerzi v Sankt Peterburgu, kjer je poučeval do l. 1884, l. 1885 pa je postal honorarni privatni docent na univerzi v Kazanu, kjer je l. 1888 tudi doktoriral iz grščine (disertacija *Quaestiones Sapphicae*); 21. marca 1888 je postal ruski državljan. Leta 1890 je postal izredni profesor na univerzi v Moskvi, l. 1892 redni profesor za klasično filologijo na novoruski univerzi v Odesi in pozneje zaslužni profesor; tu se je l. 1909 tudi upokojil. V Rusiji je prejel različna odlikovanja: čin titularnega svetnika (1880), čin kolegijskega asesorja (1881), naziv vitez reda sv. Stanislava 3. razreda (1888), čin kolegijskega svetnika (1891), čin državnega svetnika (1895), naziv vitez reda sv. Stanislava 2. razreda (1895), naziv vitez reda sv. Ane 2. razreda (1901), čin pravnega državnega svetnika (z naslovom »eksclenca«; 1905) in naziv vitez reda sv. Vladimirja 4. razreda (1908). Po upokojitvi se je preselil v Gradec, kjer je živel kot konfiniranec od 1909 do 11. novembra 1919, ves čas očitno v stiku z graškimi intelektualci; žena je ostala v Rusiji, prav tako tudi sin Andrej (rojen 15. decembra 1881), ki je postal redni profesor univerze v Tomskem v Sibiriji in pozneje rektor univerze v Kazanu.⁴⁵ V Gradcu je Lunjak nemoteno prejemal tudi pokojnino, ki pa je Rusija po oktobrski revoluciji ni več nakazovala (izgubil je tako pokojnino kot tudi vse prihranke), zato se je znašel v težkih gmotnih razmerah. Iz težav mu je pomagal znanec iz Gradca Rajko Nahtigal, ki ga je priporočil za predavatelja na ljubljanski univerzi; po Nahtigalovi zaslugi ga je Univerzitetni svet 27. oktobra 1919 imenoval in 24. marca 1920 potrdil za honorarnega, 13. novembra istega leta pa za pogodbenega (kontraktualnega) profesorja za klasično filologijo (Stalež, 1923, 14 in 195; Stalež, 1928, 11).

Kot profesor na ljubljanski univerzi je Lunjak predaval zgodovino grške in rimske književnosti, in sicer tako splošne preglede obeh književnosti kot tudi posamezna obdobja (avgustejska književnost, srebrno obdobje, literatura helenizma, rimska književnost arhaičnega obdobja) in posamezne literarne zvrsti znotraj obeh književnosti (grška elegija, rimska retorika, metrika, rimsko zgodovinoepisje, grško zgodovinoepisje, homersko vprašanje, rimska epika, rimska satira, rimska elegija). Na seminarjih in seminarskih interpretacijah so v letih, ko je predaval, obravnavali različne grške in rimske pisce: Vergilija (*Ekloge*, *Georgike*, *Eneida*),

⁴⁵ O Lunjaku gl. ZAMU, Rektorat IV, osebne mape profesorjev, 33/541, Personalna mapa Ivan Lunjak; Šumi (2000); Ottuv Slovník (1935, 1325); B. R. (1935); Svoboda (1957, 221-222); Brglez (2007, 86-90); Ruban (2012); Verlinsky (2013, 197); Movrin (2013, 150); Movrin (2014, 437); Gantar (2014, 133-134 in 137-138).

Evripida (*Medeja, Hipolit*), Horacija (izbor; *Ars poetica*), Homerja (24. spev *Iliade*), Ovidija (*Heroide*), Demostena (*Za svobodo Rodijcev*), Terencija (*Dekle z Androsa*), Apuleja (*O Psihi in Kupidu*), Propercija (izbor), Wilamowitzevo *Grško berilo* (*Griechisches Lesebuch*), Katula (izbor), Lukrecija (izbor), tragedijo *Oktavija* in Cicerona (2. *filipika*) (Seznam predavanj, 1920–1930).

Slika 6: Ivan Lunjak

Leta 1929 se je Lunjakova pogodba z ljubljansko univerzo iztekala; 24. marca 1930 je ob dokončnem izteku svoje službene pogodbe na rektorat vložil prošnjo, naj mu določijo prevzetje inventarja seminarja za klasično filologijo in naj mu izročijo dokazilo o njegovi desetletni službi na ljubljanski univerzi. Dekan Filozofske fakultete Izidor Cankar je 26. marca 1930 na rektorat poslal obvestilo, »da g. kontraktualnemu rednemu profesorju dr. Ivanu Lunjaku z 31. marcem 1930 poteče njegov kontrakt, ki se ne obnovi, ker pogajanja za obnovev med filozofsko fakulteto in g. prof. dr. Lunjakom niso imela uspeha.«⁴⁶ Z ljubljansko

46 ZAMU, Rektorat IV, osebne mape profesorjev, 33/541, Personalna mapa Ivan Lunjak.

univerzo se Lunjak torej ni razšel v prijateljskem vzdušju. Rektorat mu je z 31. marcem prenehal izplačevati prejemke. Po odhodu iz Ljubljane se je preselil v Prago in tam tudi umrl 21. julija 1935.

Svoje prispevke je Lunjak objavljajl v različnih znanstvenih in strokovnih publikacijah (npr. *Žurnal Ministrstva narodnega prosveščenja*, *Philologus*, *Philologischches Wochenschrift*, *Neue philologische Rundschau*, *Listy filologické*, *Wiener Studien*, *Glasnik muzejskega društva za Slovenijo*, časopisi, glasila gimnazij in univerz, na katerih je poučeval ...) (B. R., 1935, 367-368; Zgodovina slovenske univerze, 517-518); gre za prispevke s področja grške, latinske in slovanske etimologije, s področja didaktike, tekstne kritike in antične književnosti. Njegova najpomembnejša dela so: magistrska naloga *Observationes rhetoricae in Demosthenem* (1878), doktorska disertacija *Quaestiones Sapphicae* (Kazaň 1888) in razprava *De Propertii urbis patriae nomine* (Assisi 1927). V svojem osebнем stanovskem izkazu je navedel,⁴⁷ da tekoče obvlada češko, rusko, nemško in oba klasična jezika, medtem ko je francosko, angleško in slovensko znal samo teoretično. Podatkov o tem, kako je bilo poslušati njegova predavanja, ne moremo dobiti od nobenega izmed njegovih študentov, ker so že vsi pokojni. Po pripovedovanju pokojnega profesorja Jožeta Kastelica,⁴⁸ ki sicer ni bil njegov študent, a so mu o Lunjaku pripovedovali njegovi starejši kolegi, ki so še poslušali predavanja pri njem, so bili študentje z njim precej nezadovoljni, saj slovensko ni znal, poskusi, da bi predaval v češčini ali ruščini, pa se niso obnesli, zato je ob tihi privolitvi z najbrž nemalo nejevolje univerzitetnega vodstva predaval večinoma v nemščini. Kaj je pomenilo dejstvo, da je bil glavni predavatelj in nosilec katedre tujec, ki niti ni znal slovensko, pa sicer spoštljivo, a odkrito pove v enem od svojih pisem njegov študent Božidar Bajuk:

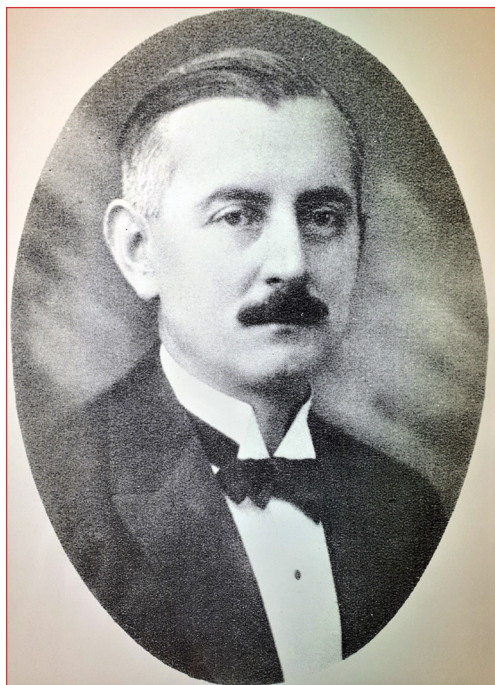
»Jaz sem od predavanj prof. Lunjaka odnesel menda za življenje, ki ga živim zadnjih 25 let, njegovo parolo: *philologus ad omnia idoneus*. 'Wissen Sie, meine Herren, also, also, ja, ja, die klassische Philologie ist wie eine Werkstatt für die präzise (sic!) Mechanik.' « – nam je rad ponavljal, čeravno smo se sicer pri njem pač – dolgočasili ... « (Gantar, 2014, 137).

Šibka stran oddelka za filologijo so bili jezikovni predmeti, še zlasti zgodovinska slovnica. Lunjak je vsa leta, ko je poučeval v Ljubljani, predaval samo

47 ZAMU, Rektorat IV, osebne mape profesorjev, 33/541, Personalna mapa Ivan Lunjak.

48 Podatki so pridobljeni iz osebnih pogovorov pisca tega prispevka s prof. Kastelicem v času priprave doktorske disertacije.

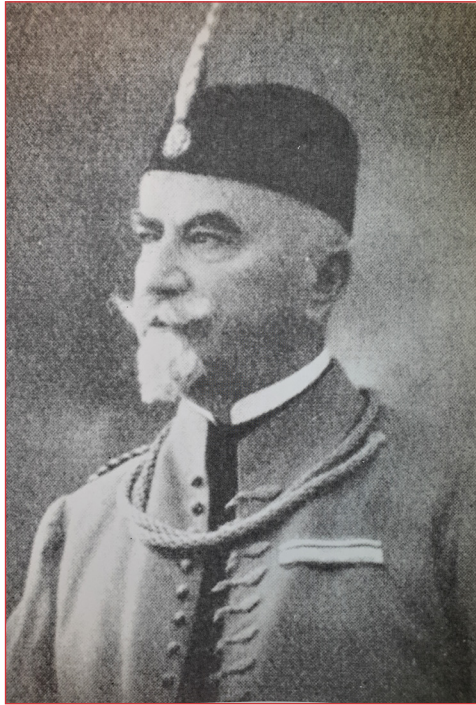
književnost; prva jezikovna predavanja iz grščine (skladnja grškega jezika) je imel Fran Bradač v akademskem letu 1928/29, prva jezikovna predavanja iz latinščine (skladnja sklonov) Milan Grošelj v akademskem letu 1936/37, s področja zgodovinske slovnice pa Dragotin Oštir v akademskih letih 1937/38 (historična gramatika grškega jezika) in 1939/40 (historična gramatika grškega jezika) in isto leto Milan Grošelj (historična sintaksa latinskih sklonov) (Seznam predavanj, 1928–1940).⁴⁹

Slika 7: Fran Bradač

Zanimivo je, da je bilo prvo leto na študij filologije vpisanih zelo veliko slušateljev; gre tako za filologe kot tudi študente drugih smeri, ki so vpisovali filološke predmete. Vpisnice oz. osebni izkazi, ki jih hrani Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani, to potrjujejo: v zimskem semestru 1919/20 je filološke predmete vpisalo kar 74 študentov (od tega štiri ženske, med katerimi je najbolj znana Alma Sodnik Zupanec), od teh 68 redno, šest pa izredno. Že

⁴⁹ O Bradaču gl. Movrin (2018); o Grošlju gl. Grošelj (2018, 7–32).

Slika 8: Josip Pipenbacher

Slika 9: Milan Grošelj

v naslednjem semestru (letni semester 1920) je to število padlo na 10 (9 rednih, 1 izredni; 1 ženska); takšno število je bilo z manjšimi odstopanji v naslednjih letih stalnica (Seznam predavanj, zimski semester 1919/20 in nasl.).

Sklep

Za začetke klasične filologije na ljubljanski univerzi lahko mirno rečemo, da kadrovsko niso bili obetavni. Ivan Lunjak je ob pomoči honorarnih sodelavcev Josipa Pipenbacherja, Josipa Debevca in Ivana Maslja oblikoval študij klasične filologije do letnega semestra 1924, ko je na oddelek kot docent prišel Fran Bradač, ki je prevzel katedro za grščino in je po Lunjakovem odhodu l. 1930 postal tudi vodja oddelka. Prave znanstvene temelje oddelku pa je postavil prof. Milan Grošelj, ki je na oddelku predaval od l. 1935 najprej honorarno, od l. 1940 pa redno kot docent.

Viri in literatura

Viri

Tominšek, J., Zapuščina – zapuščina Josipa Tomiška, ki jo hrani Osrednja knjižnica Celje

UAG – Universitätsarchiv Graz

UAW – Archiv der Universität Wien (Arhiv Univerze na Dunaju)

UBG – Universitäts-Bibliothek Graz

UBW – Universitätsbibliothek Wien (Univerzitetna knjižnica na Dunaju)

ZAMU – Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani

Literatura

Arneiz, J., De origine et vi vocis »tamen«, v: *Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums in Marburg a/D., veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Studienjahres 1909*, Marburg 1909, str. 23–26.

Arneiz, J., Indogermanski aorist s posebnim ozirom na grščino, v: *Jahresbericht des k. k. Staats-Gymnasiums in Marburg a/D., veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Studienjahres 1911*, Marburg 1911, str. 13–20.

Arnejc, I., Doneski k zgodovini grške elegije, *Nastavni vjesnik* 18, 1910, str. 336–355 in 417–437.

- B. R., Jan Luňák, *Listy filologicke* 62, 4-5, 1935, str. 367-368.
- Varinov, D. A. (Д. А. Баринов) idr., pod geslom: Lunjak Ivan Ivanovič (Луньяк Иван Иванович) Sankt Peterburg (Санкт-Петербургский государственный университет), 2012–2020: <https://bioslovhist.spbu.ru/person/155-lun-yak-ivan-ivanovich.html> (1. 6. 2020).
- Benedetič, A., *Poti do univerze: 1848–1898–1909–1919*, Ljubljana, 1999.
- Brglez, A. idr., *Ruski profesorji na Univerzi v Ljubljani* (Delovni zvezki ICK. Nacionalni razred) Ljubljana 2007.
- Dekleva, T., Oris razvoja Filozofske fakultete do leta 1941. *Kronika* let. 46, št. 3, 1998, str. 107–115.
- Engelbrecht, H., *Geschichte des österreichischen Bildungswesens. Erziehung und Unterricht auf dem Boden Österreichs. Band 4: Von 1848 bis zum Ende der Monarchie*, Wien 1986, str. 147–192 in 221–250.
- Ficker, A., *Bericht über österreichisches Unterrichtswesen. I. Theil. Geschichte, Organisation und Statistik des österreichischen Unterrichtswesens*, Wien 1873.
- Frankfurter, S., *Graf Leo Thun-Hohenstein, Franz Exner und Hermann Bonitz. Beiträge zur Geschichte der österreichischen Unterrichtsreform*, Wien 1893.
- Gantar, K., Arnejc, Ivan (1876–1936), v: *Slovenska biografija*, SAZU, ZRC SAZU, 2013; <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi131358/#slovenski-biografski-leksikon> (1. 4. 2020).
- Gantar, K., Dve pismi Božidarja Bajuka, *Razprave II. razreda / Dissertationes classis II* 22, 2014, str. 131–142.
- Gantar, K., Šorn, Josip (1855–1912), v: *Slovenska biografija*, SAZU, ZRC SAZU, 2013; <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi662761/#slovenski-biografski-leksikon> (2. 6. 2020).
- Grafenauer, D., pod geslom: Arnejc, Dr. Ivan, *Enzyklopädie der slowenischen Kulturgeschichte in Kärnten/Koroška. Von den Anfängen bis 1942. Band 1: A–I* (ur. Sturm-Schnabl, K. idr.), Wien, Köln, Weimar 2016, str. III–III2.
- Grošelj, M., *Izbrani spisi* (ur. Grošelj, N.), Ljubljana 2018.
- Hribar, I., *Moji spomini. III. del. Od 1929 dalje*, Ljubljana 1932.
- Hriberšek, M., Slovenski doktorji klasične filologije, promovirani na dunajski univerzi v obdobju 1872–1918, v: *Zgodovina doktorskih disertacij slovenskih kandidatov na dunajski Filozofski fakulteti (1872–1918)* (ur. Smolej, T.), Ljubljana 2019, str. 21–50 in 417–418.

- Hriberšek, M., Filološko delo dr. Josipa Tominška, v: *Musis amicus: posebna številka ob osemdesetletnici Kajetana Gantarja* (ur. Kavčič, J. idr.) *Keria* let. 12, št. 2-3, 2010, str. 253–280.
- Hriberšek, M., *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu: 1848–1945*, Ljubljana 2005.
- Kink, R., *Geschichte der kaiserlichen Universität zu Wien*, Wien 1854.
- Kirchshoper, E., *Geschichte des philologisch-historischen Seminars an der Universität Wien 1849–1900* (Dissertation), Wien 1948.
- Lhotsky, A., *Die Wiener Artistenfakultät 1365 – 1497: Festgabe der Österreichischen Akademie der Wissenschaften zur 600-Jahrfeier der Universität Wien*, Wien 1965.
- Lužar, F., Wagner, R., Vrabl, S., *Stalež šolstva in učiteljstva v Sloveniji (ljubljska in mariborska oblast)*, Ljubljana 1928.
- Movrin, D., Bradač, Fran (1885–1970), v: *Slovenska biografija*, SAZU, ZRC SAZU, 2013; <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi147685/#novi-slovenski-biografski-leksikon> (4. 6. 2020).
- Movrin, D., Fran Bradač, Anton Sovre, Milan, Grošelj, Jože Košar in Fran Petre: latinščina in grščina na ljubljanski univerzi v desetletju po vojni, *Keria: Studia Latina et Graeca* let. 15, št. 2, 2013, str. 147–179.
- Movrin, D., Fran Bradač, Anton Sovre, Milan, Grošelj, Jože Košar in Fran Petre: latinščina in grščina na ljubljanski univerzi v desetletju po vojni, *Zgodovinski časopis* let. 68, št. 3-4, 2014, str. 432–477.
- N. N., Nekrolog, v: *Izvestje državne klasične gimnazije v Ljubljani za šolsko leto 1936/37*, Ljubljana 1937, str. 3-4.
- Orel, T. pod geslom: Tominšek, Josip, *Slovenski biografski leksikon (SBL)* zv. 12/4, *Taborska–Trtnik*, Ljubljana 1982, str. 119–120.
- Ottuv Slovník naučný nové doby, III, 2 (Konkurs–majo)*, Praha 1935.
- Polec, J., Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo, v: *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*, Ljubljana 1929, str. 3–230.
- Puntar, J., »Zlate črke« na posodi *Gazel* ali problem apolonične lepote v Prešernovi umetnosti. *Slovstvena študija v svitu romantike in antike*, Prvi del (S prilogami v II. delu), Ljubljana 1912.
- Puntar, J., *Gazele (Zlate črke: Drugi del.)*, *Dom in svet* let. 34, št. 1–3, 1921, str. 45–54, 158–163 in 207–212.
- Römer, F. idr., *Klassische Philologie*, v: *Geschichte der österreichischen Humanwissenschaften 5: Sprache, Literatur und Kunst* (ur. Acham, K.), Wien 2003, str. 67–113.

- Ruban, A. idr., *Russische klassische Altertumswissenschaft in der Zeitschrift des Ministeriums für Volksaufklärung. Žurnal Ministerstva Narodnogo Prosvěščenija (ŽMNP): Annotiertes Verzeichnis der in den Jahren 1873–1917 erschienenen Beiträge*, Sankt Petersburg 2012.
- Seznam predavanj na univerzi kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev* (pozneje *Seznam predavanj na univerzi Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev* in *Seznam predavanj na univerzi kralja Aleksandra I.*) (*Catalogus lectionum Universitatis Labacensis*), Ljubljana 1920.
- Smolej, T., Ustanovitev Filozofske fakultete in kratek oris njene stoletne zgodovine, v: *1919 v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi / 55. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, 1.–13. 7. 2019 (ur. Smolej, M.), Ljubljana 2019, str. 87–92.
- Svoboda, K., *Antika a česká vzdělanost od obrození do první světové války*, Praga 1957.
- Šedivý, J., Profesorji klasične gimnazije v Mariboru III., *Časopis za zgodovino in narodopisje* n.v. 8 (43), zv. 1, 1972, str. 100–150.
- Šumi, J. ur., Zbornik: 1919–1999, Ljubljana 2000; <http://slovlit.ff.uni-lj.si/hp/ff/zbornik/o/LUNJAK.html> (14. 12. 2020).
- Taschenbuch der Wiener Universität für das Jahr 1828*, Wien 1828.
- Tominšek J., † Prof. Dr. Josef Schorn, v: *K. k. Staats-Gymnasium in Marburg a/D. Jahres-Bericht über das Schuljahr 1911–1912* (Veröffentlicht durch den Direktor Dr. Josef Tomiňšek), Marburg a/D. 1912, str. 62–63.
- Uiblein, P., *Mittelalterliches Studium an der Wiener Artistenfakultät: Kommentar zu den Acta Facultatis Artium Universitatis Vindobonensis 1385 – 1416*, 2. Aufl. (Schriftenreihe des Universitätsarchivs, Universität Wien), Wien 1995.
- Verlinsky, A., Philologia inter Disciplinas: The Department of Classics at St. Petersburg University 1819–1884, *Hyperboreus. Studia classica* 19 (2013), str. 162–202.
- Višji šolski svet v Ljubljani, *Stalež solstva in učiteljstva v Sloveniji 1923*, Ljubljana 1923.
- von Aschbach J., *Geschichte der Wiener Universität im ersten Jahrhunderte ihres Bestehens. Festschrift zu ihrer fünfhundertjährigen Gründungsfeier*, Wien 1865.
- Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*, Ljubljana 1929.

Povzetek

V prispevku so predstavljeni najpomembnejši dogodki in posamezniki, ki so povezani z začetki oddelka za klasično filologijo, ustanovljenega l. 1919. Orisane so splošne razmere na področju klasičnega šolstva, podobnosti in razlike med razmerami v avstrijskem in slovenskem šolstvu, problemi z ustanavljanjem oddelka za klasično filologijo na Filozofski fakulteti, slovenski doktorji klasične filologije in potencialni kandidati za mesta visokošolskih profesorjev, posebej pa vloga češkega klasičnega filologa Ivana Ivanoviča Lunjaka, ki je večino svojega življenja poučeval na univerzah v Rusiji, po spletu okoliščin pa je postal tudi prvi predavatelj za klasično filologijo na ljubljanski univerzi, kajti med slovenskimi klasičnimi filologi ni bilo nikogar, ki bi bil habilitiran kot visokošolski učitelj, zato tudi nihče ni mogel prevzeti mesta predavatelja na novoustanovljeni univerzi. Lunjak je skupaj s svojimi slovenskimi stanovskimi kolegi Franom Bradačem, Josipom Pipenbacherjem, Josipom Debevцем in Ivanom Masljem oblikoval in zaznamoval prvih deset let študija na oddelku.

Ključne besede: zgodovina univerzitetnega študija, klasična filologija, latinščina, grščina, slovenski doktorji klasične filologije, zgodovina univerze, pomembni klasični filologi